

GEMEENTEMUSEUM ARNHEM

**BELEIDSNOTA
1984 | 1988**

GEMEENTEMUSEUM ARNHEM

069.1

**BELEIDSNOTA
1984 | 1988**

Boekmanstichting-Bibliotheek
Herengracht 415 - 1017 BP Amsterdam
Tel.: 243738/243737/243738/243739

INHOUDSOPGAVE

blz.

INLEIDING

HOOFDSTUK 1 AANKOOPBELEID MODERNE/HEDENDAAGSE KUNST	4
1.1 INLEIDING	6
1.2 PROBLEMEN IN VERBAND MET HET AANKOOPBELEID MODERNE/HEDENDAAGSE KUNST	6
1.2.1 De huidige collectie en het aankoopbeleid in de komende jaren	7
1.2.2 Hedendaagse kunst. De toekomstige verzameling	8
1.2.3 Uitgangspunten bij het verzamelen	9
1.2.4. De relatie tussen aankoopbeleid en tentoonstellingsbeleid	10
1.2.5 Praktische problemen	10
1.3 CONCLUSIE	11
1.3.1 Besluitvorming aankopen	12

HOOFDSTUK 2 HET BELEID TEN AANZIEN VAN KUNSTNIJVERHEID, HEDENDAAGSE TOEGEPASTE KUNST EN INDUSTRIËLE VORMGEVING	13
--	----

2.1 WAT ER IS	13
2.1.1 Keramiek	13
2.1.2 Glas	14
2.1.3 Zilver	14
2.1.4 Meubels	14
2.2 EN HOE VERDER EXPOSEREN	14
2.3 EN HOE VERDER VERWERVEN	14
2.4 TENTOONSTELLINGEN TOEGEPASTE KUNST EN DESIGN VANAF 1978	14

HOOFDSTUK 3 HET TENTOONSTELLINGSBELEID	17
--	----

3.1 ALGEMEEN	17
3.2 EIGEN VERZAMELINGEN	17
3.3 BEELDEN IN DE TUIN	17
3.4 TIJDELIJKE TENTOONSTELLINGEN	18
3.5 MANIFESTATIES	18

	blz.
HOOFDSTUK 4 HET VOORLICHTINGS- EN EDUCATIEVE BELEID	19
4.1 VERANTWOORDING EN WERKWIJZE	19
4.2 DOELSTELLINGEN VAN MUSEUMBELEID IN HET ALGEMEEN EN VAN HET GEMEENTEMUSEUM TE ARNHEM IN HET BIJZONDER	20
4.3 VOORLICHTINGS- EN EDUCATIEF BELEID	21
4.3.1 Relatie voorlichting/educatie	21
4.3.2 Doelstellingen	22
4.3.3 Middelen (actieplan) voorlichting/educatie	22
4.3.4 Tijdafbakening	24
4.3.5 Conditiebeschrijving	25
4.3.6 Beleidstoetsing	28
4.4 TENTOONSTELLINGSBELEID	28
4.4.1 Doelstellingen	28
4.4.2 Middelen	29
4.4.3 Conditiebeschrijvingen	32
4.4.4 Beleidstoetsing	34
4.5 SAMENVATTING	34
4.6 NOTEN	36

INLEIDING

De twee polen van een museumbeleid concentreren zich enerzijds rond de eigen verzamelingen, anderzijds rond de speciale manifestaties, tentoonstellingen van langere of kortere duur, samengesteld met materiaal dat tijdelijk van elders geleend wordt. Voor beide gebieden geldt dat zij hun bestaansrecht ontleen aan het publiek. Het museum heeft in de eerste plaats een overdrachtsfunctie.

De eigen verzamelingen van een museum dienen zorgvuldig bewaard en gedocumenteerd te worden. Dat zijn de basisvoorwaarden om de verzamelingen inzichtelijk te kunnen presenteren. Daarnaast dienen de verzamelingen voortdurend gevoed te worden met nieuwe inzichten en nieuwe materialen. Onze geschiedenis is immers een projectie van onszelf in het verleden en kan alleen zo onze toekomst mee bepalen.

Het Gemeentemuseum van Arnhem bezit - net als vele andere provinciale of gemeentelijke musea - een heterogene verzameling voorwerpen: een uitgebreide collectie archeologica van Arnhem en Gelderland, een grote verzameling Nederlandse toegepaste kunst en een verzameling Nederlandse schilderkunst.

De archeologische verzameling had in de laatste decennia een dergelijke omvang aangenomen dat opslag in het huidige museumgebouw niet meer verantwoord was. Provincie en gemeente gingen daarom in 1983 akkoord met ruimtelijke uitbreiding in de vorm van een villa, tegenover het museum gelegen. Hierin is voldoende ruimte om zowel de gemeentelijke collectie als het provinciaal Gelders bodemarchief te huisvesten.

Over de juiste afbakeningen tussen de gemeentelijke verzamelingen en het Gelders bodemarchief vinden op dit moment gesprekken plaats tussen gemeente en provincie. Op dit moment is wel bepaald dat het publiek zowel in het museum als in het pand aan de overzijde een opstelling over respectievelijk de archeologie van Gelderland en de archeologie van Arnhem zal kunnen zien.

Uitbreiding van de archeologische verzamelingen geschiedt door de opgravingsactiviteiten van de provinciale archeoloog, de archeoloog verbonden aan het museum en giften van amateurs.

De ruimtelijke uitbreiding met een extra gebouw maakt het tevens mogelijk de verzameling topografische prenten weer één vaste plek in het museum te geven, waar het publiek deze prenten kan raadplegen. Uit de verzameling zullen tevens kleine tentoonstellingen worden samengesteld. Voor uitbreiding van deze collectie stelt de provincie jaarlijks een bedrag ter beschikking.

Bij het Arnhemse publiek leeft de belangstelling voor het eigen verleden van de stad. De huidige opstelling van de realia uit het verleden wordt als te impressionistisch ervaren. De toekomstige opstelling zal aan de hand van een thematische indeling trachten meer kennis over te dragen aan de bezoeker.

Realia betreffend de geschiedenis van Arnhem zullen niet actief verzameld worden gezien de oeverloosheid van het gebied en de beperkte ruimtelijke mogelijkheden in het museum.

In navolging van de Commissie Heij (juni 1981) gaat de huidige museumstaf ervan uit dat de nadruk bij de uitbreiding van de verzamelingen zal liggen bij de hedendaagse productie van toegepaste kunst en schilderkunst.

Hoofdstuk 2 behandelt zowel het aankoop- als het tentoonstellingsbeleid van de toegepaste kunst (pag. 12).

De collectie schilderkunst van het museum bevat werken van de middeleeuwen tot op heden. In principe is besloten, zowel door de vorige directeur als door de huidige staf, om de verzameling oude schilderkunst (tot 1900) niet meer uit te breiden, omdat deze verzameling zo willekeurig en incidenteel is dat van een zinvolle uitbreiding zowel financieel als ruimtelijk geen sprake kan zijn. Alleen de moderne kunst, waaronder wij de kunst uit de 20e eeuw verstaan, kan nog op zinvolle wijze aangevuld worden.

Hoofdstuk 1 gaat uitgebreid in op de mogelijkheden die wij zien om de Nederlandse schilderkunst in het bezit van het Gemeentemuseum op zinnige wijze aan te vullen (zie pag. 4).

Tentoonstellingen en andere kortstondige manifestaties zijn als continue uiting van activiteiten dé mogelijkheid om het publiek telkens weer bij het museum te betrekken. Eenderde van de ruimte van het museum zal doorlopend met wisselende tentoonstellingen, samengesteld uit geleend materiaal, gevuld zijn. Dit is minder dan voorheen omdat wij van mening zijn dat de eigen verzameling ook continue aandacht behoeft en rijk genoeg is om als basis voor wisselende opstellingen te fungeren.

Het tentoonstellingsbeleid zal meer dan voorheen aansluiten op de eigen verzamelingen van het museum. "Andere gegevens in de samenleving" zullen minder dan bij de vorige directie aan bod komen. Met "andere gegevens" wordt bedoeld op natuur-wetenschappelijke gebieden als: de microfotografie, de ecologie of de reizen naar de maan.

In hoofdstuk 3 wordt nader ingegaan op het tentoonstellingsbeleid (zie pag. 17).

Het belang dat de huidige directie hecht aan de voorlichtings- en educatieve activiteiten hangt direct samen met haar opvatting dat het museum in de eerste plaats een overdrachtsfunctie heeft. Educatie moet in haar ogen een integraal onderdeel uitmaken van het totale aankoop- en tentoonstellingsbeleid. In hoofdstuk 4 wordt uitgebreid ingegaan op de achterliggende ideeën en op de mogelijkheden van voorlichting en educatie in het Gemeentemuseum Arnhem (zie pag 20).

Dat in dit hoofdstuk tevens de nadruk ligt op de voorlichting en educatie ten aanzien van de moderne kunst is een logisch uitvloeisel van het hierboven gestelde over het aankoop- en tentoonstellingsbeleid. Het spreekt echter vanzelf dat de uitspraken in dit hoofdstuk mutatis mutandis ook gelden voor de andere collecties van het museum.

In grote lijnen kan de huidige staf zich nog steeds scharen achter de belangrijkste museale opvattingen van de vorige directie.

Bijvoorbeeld: het museum blijft in de eerste plaats de plek waar leken zich moeten kunnen oriënteren, daarna pas komen de deskundigen. Het museum zal zich blijven kenmerken door een "tolerante openheid naar nu en vroeger en altijd naar mensen". Deze tolerante openheid impliceert ons inziens dat het museum gratis toegankelijk moet zijn.

Deze beleidsnota werd samengesteld door de verschillende stafleden. Zij schreven de teksten en veranderden die na interne discussies en discussies met de Commissie van Advies. Nu de Commissie van Advies met de tekst heeft ingestemd, vindt aanbieding plaats aan het college van burgemeester en wethouders.

HOOFDSTUK 1 AANKOOPBELEID MODERNE/HEDENDAAGSE KUNST

1.1 INLEIDING

Waarom verzamelt een museum kunstvoorwerpen?

De nota "Naar een nieuw museumbeleid" uit 1976 is daar heel duidelijk over: "De overheid zou haar taak verwaarlozen, indien zij zich niet verplicht voelde om los van eigentijdse gebruiksmogelijkheden voorwerpen in stand te houden. De zin van het in stand houden van culturele waarden, waaraan het verzamelen als zodanig een belangrijke bijdrage levert, kan niet geheel en al worden ontleend aan de wijze waarop en de mate waarin het verzamelde rechtstreeks kan worden benut. Het verzamelen heeft een geheel eigen waarde; het is ook op zichzelf te beschouwen als een culturele activiteit, die net zo goed als het tentoonstellen - door de wijze van rangschikken en het oproepen van verwante gedachten - in wezen een cultuurscheppende daad is.

Het museum heeft slechts de functie gehad als waardevol beschouwde culturele voorwerpen te behouden. Daar heeft aan ten grondslag gelegen het bewuste besef dat ook voorwerpen, naast schriftelijke getuigenissen, een verworven identiteit kunnen uitdrukken en doorgeven aan een volgend geslacht. Deze overlevering van cultuur is hoogst waardevol. Niet om de traditie bij wijze van folklore in stand te houden, maar omdat de traditie vertrekpunt en in zekere zin zelfs voorwaarde is voor iedere verdere ontwikkeling".

De nota gaat verder:

"Het is duidelijk dat de musea een belangrijk aandeel leveren in het vaststellen van het culturele bestand zowel als in het daadwerkelijk behoud. De museumbeheerders bepalen op grond van hun verantwoordelijkheid voor het functioneren van hun instelling welke voorwerpen voor verwerving en behoud in aanmerking komen en dus gerekend kunnen worden tot het culturele bestand".

Eén van de opdrachten die dit museum heeft gekregen van de gemeente is wat het verzamelen betreft eveneens ondubbelzinnig, namelijk:

- het beheren en verder uitbouwen van enkele belangrijke eigen collecties: eigentijdse kunstnijverheid, hedendaagse kunst, magisch-realisme, Nederlandse topografie.

De verzameling dient tevens als basis voor onderhandelingen met andere musea.

1.2 PROBLEMEN IN VERBAND MET HET AANKOOPBELEID MODERNE/HEDENDAAGSE KUNST.

De te behandelen problemen zijn de volgende:

1. Hoe ziet de huidige collectie eruit en hoe zal het aankoopbeleid zich er in de komende jaren toe moeten verhouden?
2. Verzamelt het museum om een overzicht van ontwikkelingen te krijgen of per individuele kunstenaar?
3. Waar ligt de nadruk bij het verzamelen?
4. Verzamelt het museum alleen op kwaliteit of gelden ook andere maatstaven? Hoe autonoom is kunst?
5. Welke plaats heeft regionale kunst in een aankoopbeleid?
6. Welke relatie bestaat er tussen een aankoopbeleid en een tentoonstellingsbeleid?
7. In hoeverre wordt bij aankoop rekening gehouden met de houdbaarheid, afmetingen en/of de presenteerbaarheid van het betreffende kunstwerk?

1.2.1. De huidige collectie en het aankoopbeleid in de komende jaren.

Het gaat hier om de schilderkunst van na 1900.

De zogenaamde kerncollectie waarbinnen zich veel magisch-realistische werken bevinden, bestaat, zoals bekend uit:

- 37 schilderijen van Dick Ket,
- 24 schilderijen van Jan Mankes,
- 9 schilderijen van Raoul Hynckes,
- 4 schilderijen van Pyke Koch,
- 4 schilderijen van E. Fernhout,
- 11 schilderijen van H.H. Kamerlingh Onnes,
- 8 schilderijen van Jan Sluyters,
- 3 schilderijen van Charley Toorop,
- 4 schilderijen van Carel Willink,
- 5 schilderijen van W. Schuhmacher,
- 9 schilderijen van Johan Mekkinck,
- 3 schilderijen van Hendrik Valk.

Voor wat betreft de schilderkunst na 1945 bestaat er een zeer onvolledige en onevenwichtige collectie schilderijen die alle in zekere zin gerekend kunnen worden tot het realisme.

Nu is de term realisme er één die op diverse manieren geïnterpreteerd kan worden. In de kunstgeschiedenis wordt onder andere gesproken over magisch-realistisme, foto-realistisme, pop-art. Wanneer in een kunstwerk een beeld voorkomt dat herkenbaar is, wordt dat kunstwerk realistisch of figuratief genoemd.

In de collectie van het Gemeentemuseum zijn onder de noemer realisme zulke uiteenlopende werken verzameld als bijvoorbeeld de schilderijen van Har Sanders, Herman Berserik, Klaas Gubbels, Reinier Lucassen, Siet Zuyderland.

Eigenlijk hangen alle verschillende uitingen van het realisme na 1945 aan tegen andere stromingen, zoals abstracte kunst of magisch-realistisme. Gubbels kan bijvoorbeeld beter gezien worden naast Morandi en Chardin dan naast Zuyderland of Sanders.

Het probleem zit hem hierin dat iedere kunstenaar weet dat een afbeelding van de werkelijkheid op zichzelf geen kunstwerk oplevert. Altijd is een gedachte, een concept, nodig.

Volgens onze mening is het daarom minder juist om het begrip realisme als uitgangspunt te nemen voor een toekomstig aankoopbeleid.

De vraag in hoeverre je op de aanwezige collectie door zou moeten gaan zouden we als volgt willen beantwoorden.

Het museum zal blijvend aandacht besteden aan de kerncollectie magisch-realistisme, met dien verstande dat deze collectie slechts in zeldzame gevallen zal worden uitgebreid. De kunstwerken die aan deze collectie worden toegevoegd zullen van uitzonderlijk hoge kwaliteit moeten zijn of zullen een duidelijk ontbrekend facet van een oeuvre van een kunstenaar moeten laten zien. Alleen in die gevallen zullen aankopen bijdragen tot een versterking van het totaal van deze collectie. Aankopen op dit gebied zijn grotendeels afhankelijk van wat er in de komende jaren, soms plotseling, op de markt wordt aangeboden.

Om de onvolledigheid van de verzameling kunst na 1945 op te vangen is het van belang om de sterke punten in die collectie verder uit te bouwen. Het is een mogelijkheid de collectie op peil te brengen, wat gezien de uitgaven in het verleden, zeker een verplichting is.

De collectie schilderkunst na 1945 bevat in grote lijnen werken van de volgende kunstenaars:

- 3 schilderijen van Pat Andrea,
- 3 schilderijen van Geurt van Dijk,
- 2 schilderijen van Ad Gerritsen,
- 8 schilderijen van Klaas Gubbels,
- 3 schilderijen van M. Hendriks,
- 3 schilderijen van R. Lucassen,
- 1 schilderij van Melle,
- 1 schilderij van R. Raveel,
- 2 schilderijen van H. Sanders,
- 2 schilderijen van F. Sieger,
- 2 schilderijen van S. Zuyderland,
- 4 schilderijen van H. Mes,
- 1 schilderij van D. Zwerver,
- 1 schilderij van P. Delvaux,
- 3 schilderijen van H. Berserik,
- 1 schilderij van C. Westerik.

Vanzelfsprekend zal het museum de ontwikkeling van al deze kunstenaars actief blijven volgen. Om deze verzameling een duidelijker "gezicht" te geven zullen er accenten moeten worden gelegd.

De criteria voor het leggen van deze accenten zijn:

- versterking van de relatie met de collectie magisch-realisme;
- versterking van de relatie met de hedendaagse kunstverzameling, zie hieronder;
- versterking van het beeld van de individuele kunstenaar; hierbij kan het gegeven dat een kunstenaar elders niet of slecht verzameld is, een rol spelen;
- versterking van het beeld dat een aantal kunstenaars samen opleveren.

1.2.2. Hedendaagse kunst. De toekomstige verzameling.

Bij de keuze van de kunstwerken die de toekomstige verzameling van het museum zullen vormen zullen we ons laten leiden door een aantal criteria.

1. We stellen ons voor een verzameling hedendaagse kunst op te bouwen met het accent op Nederlandse kunst. De belangrijkste redenen hiervoor zijn:
  - de schilderkunst en de beeldhouwkunst in Nederland is ons inziens van zeer hoog niveau, vergelijkbaar met de beste buitenlandse kunst;
  - de reeds bestaande verzameling, die immers ook "Nederlands" is en
  - het feit dat elders in Nederland een dergelijke verzameling niet bestaat.

Buitenlandse kunst zal alleen dan gekocht worden indien zij het beeld dat in Arnhem getoond zal gaan worden duidelijk versterkt of aanvult. Ten aanzien van de kunst uit de regio zullen dezelfde maatstaven worden gehanteerd als bij het verwerven van kunst die elders is ontstaan. Gezien het feit dat het museum ten aanzien van kunst uit de regio een bijzondere taak heeft, is het een eerste vereiste dat de museummedewerkers ervoor zorgen goed op de hoogte te zijn met het werk van kunstenaars uit Arnhem en omgeving.

2. Bij het begrip "hedendaags" denken wij aan kunstwerken die na 1980 ontstaan zijn. Dat kan vanzelfsprekend zowel werk van oudere als van jongere kunstenaars zijn. Bij de keuze zullen we ook rekening houden met het feit of het werk van een bepaalde kunstenaar elders al verzameld is.

3. Het vorenstaande laat nog een ruim keuzegebied over. Om binnen alles wat er op dit moment geproduceerd wordt het keuzegebied verder af te bakenen volgt hieronder nog een omschrijving van de kunstwerken die wij op dit moment representatief achten voor het culturele klimaat dat wij willen signaleren. In de jaren 60 en 70 waren de conceptuele en constructivistische kunst belangrijke stromingen.
- Bij conceptuele kunst verwijzen de vaak summiere vormen en tekens naar een intellectuele gedachtengang (vaak over kunst). Bij constructivistische kunst verwijzen vormen en kleuren naar zichzelf, naar de verbindingen die zij met elkaar aan kunnen gaan.
- Als reactie op de conceptuele en constructivistische tendenzen uit de jaren zestig en zeventig is in de loop van de jaren zeventig het accent steeds meer op de verbeeldende kant van de kunst komen te liggen. Een maatschappelijke beweging die daar veel aan bijgedragen heeft is het feminisme. Het feminisme, dat in deze zelfde jaren opkwam, legde immers veel nadruk op de persoonlijke beleving en op invoering van subjectieve waarden in de wetenschap.
- Onder de verbeeldende kant van de kunst kan veel worden verstaan. Wij verstaan er niet per definitie figuratieve kunst onder, hoewel figuratie zeker niet uitgesloten wordt.
- Er wordt door ons kunst mee bedoeld die verwijst naar of betrekking heeft op werelden buiten de kunst, dit dus in tegenstelling tot de hierboven beschreven conceptuele en constructivistische kunst. Die werelden buiten de kunst kunnen de maatschappij en/of de privé wereld van de kunstenaar betreffen. Een verwijzing naar één van beiden of een uiting van betrokkenheid bij de maatschappij en/of het leven van de kunstenaar zelf kan op zeer verschillende manieren verbeeld worden. We beperken ons dan ook slechts tot bovenstaande formulering over verbeeldende kunst. Verder wordt verwezen naar het hoofdstukje "kwaliteit".
4. Evenals dat geldt voor de kerncollectie magisch-realisme en zou moeten gelden voor de verzameling "kunst na 1945" zal bij de opbouw van de verzameling hedendaagse kunst het accent gelegd worden op een niet al te groot aantal Nederlandse kunstenaars, die aan het gestelde onder 3 voldoen.

Grafiek kan in de verzameling een belangrijke rol spelen. Rond het te verzamelen werk van kunstenaars kunnen prenten en tekeningen een bredere context om het werk heenbouwen. Door de relatief lage prijzen van grafiek en tekeningen kan een wat completer beeld van de omgeving van een kunstenaar worden opgebouwd.

Rond het werk van kunstenaars die we uiteindelijk kiezen om uitgebreider te verzamelen kan met grafiek een overzicht worden gegeven van de periode waarin de betreffende kunstenaars werken. Deze gedachte wordt nader toegelicht in de conclusie.

1.2.3. Uitgangspunten bij het verzamelen

Geen onderscheid naar kunstvorm

Bij het aankopen van hedendaagse kunst maken we in principe geen onderscheid tussen schilderijen, ruimtelijk werk, foto's, videobanden en tekeningen. Het is vooralsnog niet de bedoeling een fotoverzameling of verzameling videobanden aan te leggen; echter, indien een kunstenaar waarvan we werk willen verzamelen een foto of videoband als kunstuiting maakt, zullen we dat aankopen als het de moeite waard is.

Kwaliteit

Bij aankoop van een werk gaat het over opvatting van kwaliteit. Wat is de kwaliteit van een kunstwerk; altijd de moeilijkste vraag die er is.

De kwaliteit van een afzonderlijk kunstwerk heeft veelal te maken met algemene noties als concentratie, intentie, aandacht, vormgevoel. Centraal staat bij een kunstwerk de aandacht die een kunstenaar eraan geschonken heeft en de betrokkenheid die het bij de toeschouwer teweegbrengt. Soms kost dat moeite, soms is het er vrijwel onmiddellijk. Goede kunst blijft altijd iets geheimzinnigs hebben naast het tastbare. Het heeft een eigen ongreepbare werkelijkheid. Een goed voorbeeld zijn de schilderijtjes van Jan Mankes. De enorme concentratie waarmee hij keek en schilderde is goed te voelen in zijn werk.

De kwaliteit van een collectie als geheel bestaat uit de samenhang die de collectie vertoont. Die samenhang kan op verschillende manieren tot uiting komen. Een goede verzameling is bijvoorbeeld (bijna) altijd tot stand gekomen door één of heel weinig personen. Tot op een bepaald punt kan kwaliteit met een zekere objectiviteit beoordeeld worden. Daarna gaan persoonlijke voorkeuren een rol spelen. Juist die persoonlijke voorkeuren geven een collectie karakter.

Bij het aankoopbeleid zal de kwaliteit van een kunstwerk voorop staan. Als er andere eisen gesteld worden bij aankoop, werkt dat in de meeste gevallen vervlakkend voor de kwaliteit. Er zal daarom niet thematisch gekocht worden of op stroming. Er zal niet gekocht worden op grond van tentoonstellingsbeleid. Integendeel, het tentoonstellingsbeleid voor hedendaagse kunst sluit voor het grootste deel aan bij het aankoopbeleid. Zie hiervoor de Tentoonstellingsnota. Kunst ontstaat in een maatschappij en is er op allerlei manieren een reactie op. In die zin is kunst nooit volstrekt autonoom te noemen. Het gaat bij beeldende kunst erom op welke wijze die reactie in beeld gebracht is.

1.2.4. De relatie tussen aankoopbeleid en tentoonstellingsbeleid

De relatie tussen het aankoopbeleid en het tentoonstellingsbeleid uit zich op verschillende manieren. Een deel van het tentoonstellingsbeleid komt logisch voort uit het aankoopbeleid.

Wanneer het nog niet helemaal vast staat of het werk van een kunstenaar in aanmerking komt uitgebreid verzameld te worden, kan een tentoonstelling meer helderheid verschaffen, zowel voor de kunstenaar als voor de conservator die in overleg met de kunstenaar de expositie samenstelt. Tevens kan het publiek vast op de hoogte raken van de plannen van het museum.

Bij aankoop van een kunstwerk kan een kleine expositie met ander werk van de betreffende kunstenaar verhelderend werken.

Eénmaal per jaar kan de totaliteit van de nieuwe aanwinsten getoond worden.

Het zal duidelijk zijn dat er ook tentoonstellingen worden gehouden waarbij géén relatie bestaat tussen tentoonstellen en aankopen. Het is belangrijk in deze gevallen naar de kunstenaar toe de nodige duidelijkheid in acht te nemen.

1.2.5. Praktische problemen

Praktische problemen mogen in principe geen reden zijn iets niet aan te schaffen. Toch spelen vragen van houdbaarheid, formaat en presenteerbaarheid een rol bij de overweging iets al dan niet aan te kopen.

Bij de aankoop van grote ruimtelijke objecten zal de nadruk liggen op sculptuur die in de tuin kan worden opgesteld.

Werken die ter plaatse gemaakt worden, bijvoorbeeld installaties, moeten goed gefotografeerd en gedocumenteerd worden. Aankopen van dergelijk werk zou een enorme verstarring van het beleid met zich meebrengen, aangezien het een zaal in beslag blijft nemen. Documentatie van het werk is de beste oplossing in dit soort gevallen.

1.3 CONCLUSIE

Het aankoopbeleid van het Gemeentemuseum zal er de komende jaren als volgt uitzien:

Het eerste jaar (1983) worden de aankoopgelden besteed om de vaste collectie "kunst na 1945" op peil te brengen, zoals beschreven op blz. 4. De volgende jaren moet daar steeds op doorgegaan worden, maar het financiële aandeel zal steeds minder worden.

Een collectie moet niet als echt afgesloten beschouwd worden. Steeds blijft hetzelfde gelden als wat gezegd is over de aanvulling van de kerncollectie.

Ditzelfde jaar zal al begonnen moeten worden met het opbouwen van een collectie hedendaagse kunst.

Het lijkt wel zinvol dat het museum zich beperkt tot kunst van in Nederland werkende kunstenaars. Het museum moet echter wanneer het in de gelegenheid is een interessante internationale aankoop te doen, die beantwoordt aan de doelstelling van het aankoopbeleid, tot aankoop overgaan.

Als voorbereiding op een nieuwe collectie kan dit jaar vast begonnen worden met het aankopen van tekeningen en prenten. Met die aankopen kan een indicatie worden gegeven van de richting die van dat aankoopbeleid uitgaat. Uit het aankoopbudget zal een bepaald bedrag gereserveerd worden voor bruikleenvergoedingen aan kunstenaars die voor langere periode hun beeldhouwwerken in de tuin exposeren.

Ter verduidelijking: het voorstel ziet er schematisch als volgt uit:

1983 /   a   /   b   / (financiële ruimte)

1984 /   a   /   b   /

- a. grote aankopen van ± 5 kunstenaars;
- b. brede, kleinere aankopen van ± 15-20 kunstenaars.

Uit de kleinere aankopen kunnen dan elk jaar 3-5 kunstenaars gezocht worden waar je op door wilt verzamelen. Het kan voorkomen dat een kunstenaar na twee jaar verdwijnt uit het aankoopbeleid.

In het gebied b kunnen allerlei soorten aankopen plaatsvinden. Als documentatie van een gebeurtenis in een museum kan binnen deze financiële ruimte een aankoop gedaan worden.

Het is daarnaast zeer wel denkbaar dat reeds in de collectie aanwezige kunstenaars opnieuw in dit gebied opduiken.

De aankopen gedaan binnen het gebied b, kunnen tevens een voorbereiding zijn voor de verzameling die ontstaat in het gebied a.

Deze voorbereiding is noodzakelijk om de volgende redenen:

Op dit moment wordt door veel musea kunst van zeer jonge kunstenaars aangekocht. Een belangrijke reden daarvoor is het lage aankoopbudget van die musea. Het gevolg ervan is dat veel kunst verzameld wordt van nog niet tot ontplooiing gekomen kunstenaars. Daardoor kan een collectie een vreemd karakter krijgen. Veel jonge kunstenaars worden overschat.

Musea consumeren de kunst op een even snelle wijze als het geproduceerd wordt. Voor aankoop van goed werk van Nederlandse kunstenaars is tijd nodig voor galerie- en atelierbezoek.

De aandacht die de conservator aan het werk schenkt alvorens het aan te kopen, moet in een acceptabele relatie staan tot de mate waarin de kunstenaar aandacht aan het werk heeft besteed.

Een museum zou zichzelf en de betreffende kunstenaar geen recht doen als het aankopen zonder grondig overleg en onderzoek zou doen.

De kunstenaar heeft natuurlijk zijn eigen verantwoordelijkheid, maar het museum heeft eveneens een verantwoordelijkheid ten opzichte van de kunstenaar.

1.3.1. Besluitvorming aankopen

De betreffende conservator maakt goed onderbouwde schriftelijke voorstellen. Deze worden allereerst binnen de staf besproken. De stafleden brengen advies uit en de directeur beoordeelt of het voorstel naar de Commissie van Toezicht/Advies gaat.

Om de aankoopvoorstellen binnen de Commissie van Toezicht/Advies goed te kunnen bespreken, lijkt het zinvol om een proef te nemen met de volgende gang van zaken: kort voor de betreffende commissievergadering wordt een aparte bijeenkomst belegd, waar de leden van de commissie, die daarin geïnteresseerd zijn, de voorstellen kunnen zien en bespreken, zodat op de reguliere commissievergaderingen, waar immers ook andere zaken aan de orde komen, de voorstellen sneller behandeld kunnen worden.

Tussen voorbespreking en commissievergadering kan de directeur alsnog beslissen het voorstel al dan niet te handhaven.

In dit voorstel komt meer dan in het verleden de nadruk te liggen op de besluitvorming die moet starten binnen de staf van het museum, die als eerste in aanmerking komt voor toetsing van het actieve museumbeleid. Hierdoor wordt iedere nieuwe aankoop zo kritisch mogelijk afgewogen.

Het toetsen van de doelstelling van het museum leidt tot versterking van de argumenten naar buiten.

Binnen de besluitvormingsprocedure bekleedt de directeur een sleutelpositie. Zij beslist of het aankoopvoorstel, na in de staf en in de voorbespreking te zijn behandeld, naar buiten toe wordt gebracht. Dit kan theoretisch betekenen dat het voorstel in het tweede stadium wordt ingetrokken.

Deze besluitvorming in drie fasen zal van de betrokken deskundigen extra tijdsinvestering vragen, terwijl de afwikkeling in de Commissie van Toezicht in de meeste gevallen vlotter zal verlopen. Bovendien worden elementen als persoonlijke keuze en gevoel, die zeker een rol spelen en ook zullen blijven spelen in het aankoopbeleid, op deze manier niet op de voorgrond geplaatst.

HOOFDSTUK 2 DE OUDE KUNSTNIJVERHEID, DE HEDENDAAGSE TOEGEPASTE KUNST EN DE INDUSTRIELE VORMGEVING

2.1 WAT ER IS

De hier te behandelen onderdelen, aanwezig in het Gemeentemuseum Arnhem, zijn met ± 6000 inventarisnummers en een nog groter aantal voorwerpen zo omvangrijk, dat bij het formuleren van een verwervingsbeleid het onmogelijk is die aanwezigheid niet te laten meewegen. De onderdelen zijn echter ook zo verschillend dat zij daarom ook vele aanknopingspunten vinden in deze tijd. Naast het eigen bezit wordt de collectie gevormd door een aantal omvangrijke en belangrijke bruiklenen, waaronder bijvoorbeeld Chinees porselein (774), Delfst aardewerk (805), koperen kandelaars (35) en een serie tinnen tabakspotten (22).

Door de na-oorlogse opgravingen, onder andere in de Arnhemse binnenstad, bezit het museum nu een grote groep huisraad waaronder middeleeuws aardewerk (loodglazuur) en Rijnlands steengoed als bodemvondsten.

Deze gebruiksvoorwerpen uit het verleden kwamen ook al - als gave onderdelen - voor in de collectie oude kunstnijverheid, meestal verzameld door schenkers (Verhuel) of later aangekocht om hun exemplaire betekenis (fraaiheid) of educatieve waarde. Uit vroegere schenkingen en bruiklenen zijn er ook Griekse en Romeinse elementen in huis; aardewerk, glas en brons.

Om een verbinding te leggen naar onze eigen tijd is ± 20 jaar geleden begonnen met de verwerving van glas en keramiek uit de vernieuwende periode rond de eeuwwisseling. Aangekocht werd gebruiksglas uit Leerdam uit de 20er jaren: De Bazal, De Lorm, Copier. Aardewerk uit fabrieken: Rozenburg, De Distel, Zuid-Holland en wat later: de Arnhemsche Fayencefabriek (Vet) en Plateelbakkerij RAM te Arnhem, alsmede potten van individuele "kunstnijveren" als onder andere W.C. Brouwer en Chr. Lanooy. Zilver van onder andere J. Eisenlöffel en F. Zwollo sr.

Na de tweede wereldoorlog en met name in de 60er jaren ontstond de vrije keramische plastiek.

Het Gemeentemuseum Arnhem heeft aan de Nederlandse keramist herhaaldelijk aandacht besteed in de vorm van overzichts- en eenmanstentoonstellingen: Lies Cosijn, Jan van der Vaart, Johan van Loon, Jan de Rooden en anderen; er is werk van hen gekocht. Daarbij gold alleen de kwaliteit van het werk en niet bijvoorbeeld een geografische relatie tot Gelderland. Alhoewel niet naar volledigheid is gestreefd, werd er van ruim 50 keramisten werk in de collectie opgenomen.

Hetzelfde geldt voor glas: Copier, Heesen, Meydam, De Groot, Meitner. Naast textielkunst uit Nederland toonde het museum ook Franse wandtapijten, Poolse weefsels, Finse en Zwitserse. Aangekocht werd textiel van onder andere M.C. Escher, Marc Saint Saens, Ruth Salinger, Marie Prassinis, Bé Helfferich, Carla Munsters, Ferdi Tajiri.

2.1.1. Keramiek

Het verre oosten, geliefd verzamelgebied voor veel 19e eeuwse pioniers, is vertegenwoordigd door:

- China: aardewerk en porselein van de Ming-periode tot en met de Ching-periode, 16e - 19e eeuw ± 900 nummers; voornamelijk uit de regeringsperiode van keizer K'ang S'hi (1662 - 1722);
- Japan: porselein;

Europa:

- Duits steengoed: Siegburg, Keulen, Raeren en Westerwald, 13e - 19e eeuw huisraad ± 90 stuks;
- Nederlands volksaardewerk (loodglazuur) ± 90 stuks;
- Noord-nederlandse majolica ± 50 stuks; Delfst aardewerk, 1000 stuks; Arnhems aardewerk, 60 stuks; Duits aardewerk en porselein;
- Zwitsers aardewerk;
- Italiaans aardewerk;
- Frans aardewerk en porselein;
- Engels aardewerk en porselein.

2.1.2. Glas

Nederlands, Engels, Italiaans en Duits glas 17e - 19e eeuw (500 stuks).

2.1.3. Zilver

De zilververzameling omvat voornamelijk Arnhems gildezilver, Nederlands gebruikszilver met als grootste onderdeel Gelders gekeurde stukken afkomstig uit Arnhem, Nijmegen, Zutphen, Wageningen, Tiel, Geldermanse: 850 nummers.

2.1.4. Meubels

Zijn voornamelijk van Nederlandse herkomst. Alleen al door de schenkingen en legaten van de familie Brantsen kwamen er 60 grote meubels bij. Uit die familie bezit het museum ook sieraden, tafellinnen en wandtapijten.

2.2 EN HOE VERDER EXPOSEREN

Wat het presenteren van oude kunstnijverheid, toegepaste kunst en design betreft, kan, dunkt mij, de lijn worden voortgezet die sedert de 50er jaren is gevolgd en die de tentoonstellingen op ander gebied steeds hebben afgewisseld. In het achter ons liggende programma ging het daarbij om ± 80 tentoonstellingen sedert 1965 en bij ongeveer 10 daarvan ging het om thema's die op het verleden teruggrepen: de Chinese porseleinkast, Variaties in Wit (wit Delfts aardewerk). Zie pagina 15.

Het Gemeentemuseum Arnhem zou in een bijzondere behoefte kunnen voorzien door het frequent presenteren van werk van vormgevers van glas, textiel, keramiek, hout, kunststof en metaal, ongeacht of zij unica uitvoeren of series. Het Gemeentemuseum zou daarbij bijzondere aandacht willen besteden aan de afgestudeerde vormgevers van de ABK te Arnhem.

2.3 EN HOE VERDER VERWERVEN

De pas opgerichte sectie kunstmusea van de Nederlandse Museumvereniging belegde op 4 maart 1983 in de T.H. te Eindhoven een bijeenkomst, gewijd aan het onderwerp "Industriële vormgeving in de kunstmusea". Sprekers: Prof. Dr. C.W. Fock, RU Leiden, Prof. Dr. W.W.M.J. Schlösser, Th. Eindhoven, L. van der Sande (dir. Total Design Amsterdam), R.J. Kras, adjunct-directeur Stedelijk Museum Amsterdam, Drs. M. Boot, conservator Haags Gemeentemuseum, Dr. W.A.L. Beeren, directeur Museum Boymans-van Beuningen Rotterdam.

De laatste drie sprekers behandelden het door hun instelling en tot dusverre ontplooiende verzamel- en tentoonstellingsbeleid alsmede plannen voor de toekomst. Deze bijeenkomst was aanleiding voor mevrouw M. Boot collega's uit te nodigen voor overleg op 6 mei 1983.

Dit initiatief heeft inmiddels de vorm gekregen van een Landelijk Overleg

Toegepaste Kunst, dat iedere twee maanden bijeenkomt. Overwogen wordt het overleg een formele status te verlenen. Deelnemers zijn voorlopig: Stedelijk Museum Amsterdam, Gemeentelijk van Reekummuseum Apeldoorn, Gemeentemuseum Arnhem, Haags Gemeentemuseum, Museum Boymans-van Beuningen Rotterdam en Centraal Museum Utrecht. Sedert mei 1983 heeft men drie maal vergaderd.

In verband met het voorgaande is het nuttig samen te vatten wat het Gemeentemuseum tot nu toe herbergt. Inmiddels is na een gesprek met de heer Premsele, lid van de Commissie van Toezicht van het Gemeentemuseum Arnhem en de ervaringen in het Landelijk Overleg, gebleken dat het aanleggen van een collectie industriële vormgeving/design, zoals die al elders in Nederland bestaan en worden uitgebreid: straatverlichting, kantoren, PTT, keukens, machines etc., voor het Gemeentemuseum Arnhem niet relevant is.

Wel is al een voorstelling gemaakt van wat er aan industrieel gemaakte produkten aan de huidige collectie zou kunnen worden toegevoegd. Dat zou gezien het voorgaande kunnen betreffen: zogenaamde table-top waaronder glasserviezen, thee- en eetserviezen, aardewerk/porselein, eet- en schepwerk (staal); meubelen, uurwerken en sieraden, zowel unica als serieprodukten. Hierbij gaat de voorkeur uit naar Nederlandse produkten en bij gebrek daaraan naar buitenlandse (Finland, Italië), zoals ze in Nederland verkrijgbaar zijn. Op die manier zouden relatief weinig geldmiddelen al toereikend zijn.

2.4 TENTOONSTELLINGEN TOEGEPASTE KUNST EN DESIGN VANAF 1978

Bé Helfferich, textielobjecten	april 1978
Françoise van den Bosch, objecten/sieraden	juni 1978
Engelse Sieraden (13 jonge ontwerpers)	augustus 1978
De zachte glans van lak (Keulen)	november/december 1978
Marje Hooft (keramische plastieken)	december 1978
Badges (en buttons)	maart 1979
Dubbel gebakken (vernieuwingsaardewerk in Nederland 1880 - 1940)	juli/september 1979
Leerdam Unica (glas)	november/december 1979
Met het oog op het lichaam	februari 1980
W.C. Brouwer (1877 - 1933, keramiek)	april/mei 1980
Zwitserse wandtapijten (27 kunstenaars)	augustus/september 1980
Jan de Rooden, Nieuwe Vormen: keramiek	december 1980
Margot Rolf: Uitgaande van 4 kleuren (textiel)	december 1980
Triënnale Duitse en Nederlandse toegepaste kunst glas, keramiek, textiel en metaal van 178 Duitse en 43 Nederlandse kunstenaars	herfst 1981
Bakeliet	januari 1982
De Shoe-show: schoenen sedert 1790	januari/februari 1982
Het nieuwe geld van Nederland	maart/april 1982
Design in Nederland	mei/juli 1982

F. Zwollo sr. 1872-1945

marion Herbst, sieraden

Visies op Sieraden

Textiel-gebonden

juni/augustus 1982

december 1982

februari 1983

maart/april 1983

HOOFDSTUK 3 HET TENTOONSTELLINGSBELEID

3.1 ALGEMEEN

Tijdelijke tentoonstellingen zijn aanvullend op de eigen verzamelingen: zij kunnen die nader toelichten, zij kunnen er zelfs op vooruitlopen. Het is de bedoeling om de eigen verzamelingen permanent in het museum te presenteren. Een dergelijke vaste opstelling voldoet aan de vraag van de bezoekers die niet zo vaak of zelfs voor het eerst in het museum komen om juist het "eigene" van de Arnhemse verzameling te kunnen zien.

De tijdelijke tentoonstellingen moeten daarnaast het publiek telkens opnieuw prikkelen om het museum te bezoeken. Hetzelfde geldt voor éénmalige manifestaties als workshops, lezingen, forums, performances, muziekkuitvoeringen.

In het algemeen is het zowel bij het organiseren van tentoonstellingen als van kortere manifestaties van belang zo goed mogelijk op de hoogte te zijn van elders in de stad levende initiatieven, zodat samenwerkingsverbanden kunnen ontstaan.

Hetzelfde geldt voor samenwerking met andere musea in Nederland en daarbuiten. Tentoonstellingen kunnen samen met hen georganiseerd worden of overgenomen worden.

Voor de organisatie van grote tentoonstellingen zal het museum zowel organisatorische als financiële steun buiten het museum moeten zoeken.

3.2 EIGEN VERZAMELINGEN

Van de eigen verzamelingen archeologie, geschiedenis, toegepaste kunst en schilderkunst zullen de belangrijkste onderdelen op vaste plekken in het gebouw te zien zijn. Wat de schilder- en beeldhouwkunst betreft: de middeleeuwse en 17e eeuwse kunst zal wegens het onsamenhangende karakter van deze verzameling in de historische afdeling worden opgenomen. De westvleugel zal 19e eeuwse kunst (Oosterbeekse School), de Magisch Realisten, kunst uit de jaren 60/70 en kunst na 1980 herbergen.

Wel zullen binnen deze vaste opstellingen accentverschuivingen worden aangebracht: één schilderij kan bijvoorbeeld extra toegelicht worden (ontstaansgeschiedenis, restauratie-informatie, thematische benadering, biografische gegevens van de kunstenaar etc.), een nieuwe aanwinst kan met toelichting getoond worden, groepjes kunnen - bijvoorbeeld thematisch - geformeerd worden of wisselingen gemaakt. In de zomermaanden - juli, augustus - zullen telkens de nieuwe aanwinsten van het afgelopen jaar bij elkaar getoond worden.

3.3 BEELDEN IN DE TUIN

In het overgangsgebied van eigen collectie en tijdelijke tentoonstellingen bevinden zich de beelden in de tuin. De unieke ligging van het museum in een schitterende tuin biedt alle gelegenheid om sculptuur te laten zien. De beelden van P. Slegers en K. Franse zijn eigendom van het museum. Om niet binnen de kortste tijd vast te zitten aan een onveranderbare opstelling van een aantal beelden zal het museum telkens voor langere perioden - 1 à 2 jaar - beelden in bruikleen van de kunstenaar in de tuin plaatsen. De kunstenaar zal hier vanzelfsprekend een bruikleenvergoeding voor ontvangen volgens de geldende WVC-regels. Bruiklenen van kortere perioden zijn onpraktisch in verband met de hoge transport- en installatiekosten die het tonen van sculptuur met zich meebrengt.

3.4 TIJDELIJKE TENTOONSTELLINGEN

De variatie, die de eigen verzameling kenmerkt, zal ook de tentoonstellingen kenmerken. Zij verschaffen extra informatie, liggen in het verlengde van de eigen collectie en spelen zich dus af op dezelfde terreinen: archeologie en topografie van Arnhem of Gelderland, historische tentoonstellingen, toegepaste kunst en moderne schilder- en beeldhouwkunst. De historische tentoonstellingen zullen gekenmerkt worden door hun sociaal-kritische inslag of zullen tot nu toe minder belichte of verwaarloosde aspecten van de (Arnhemse) geschiedenis laten zien.

Wat betreft de tentoonstellingen van moderne kunst: dit kunnen eenmans (of eenvrouws) tentoonstellingen zijn van neo-realisten, die in onze verzameling vertegenwoordigd zijn en van hedendaagse kunstenaars waarvan wij ons voorstellen iets te zullen kopen.

Naast de eenvrouwstentoonstellingen kunnen er natuurlijk ook groepstentoonstellingen georganiseerd worden over een bepaald thema of een bepaalde stijl.

Bij de keuze van de kunstenaars moet rekening gehouden worden met een bepaald percentage in Arnhem en Gelderland wonende kunstenaars en met een bepaald percentage kunstenaressen.

De tentoonstellingen zullen over het algemeen minimaal 6 weken te zien zijn. Eenmaal per jaar zal er een tentoonstelling georganiseerd moeten worden die misschien niet direct met de verzameling te maken heeft, maar die grote publiekswervende kwaliteiten bezit (in 1983: de animatiefilm, in 1984 "De IJstijden", in 1985 "Romantische Liefde").

Deze tentoonstellingen zullen bij voorkeur in de kerst- of paasvakantie plaatsvinden en een periode van circa 2 à 3 maanden beslaan.

Het prentenkabinet moet weer prentenkabinet worden - vitrines eruit. Daarin kunnen zowel kleinere grafiek- en fototentoonstellingen van individuele kunstenaars worden getoond als gedeelten uit de eigen grafiekverzameling.

3.5 MANIFESTATIES

Om met name het Arnhemse publiek telkens weer een reden te geven om naar het museum te komen kunnen ook grotere, eenmalige manifestaties van groot belang zijn. De diversiteit in het gebodene is ook hier van het grootste belang. Zo wordt in het seizoen 1983-1984 een serie lezingen gehouden over de verschillende aspecten van de eigen verzameling in samenwerking met het Gelders Kunstkontakt, wordt er een serie muziekkuitvoeringen gegeven met het orgel van zowel oudere (4x) als moderne muziek (4x) en zal een aantal performances plaatsvinden.

HOOFDSTUK 4 HET VOORLICHTINGS- EN EDUCATIEVE BELEID

4.1. VERANTWOORDING EN WERKWIJZE

Het hoofdstuk Voorlichtings- en educatieve beleid is bedoeld als de formulering van een beleidsplan voor de komende jaren. In een beleidsplan moet worden aangegeven hoe bestaande activiteiten kunnen worden voortgezet, herzien en/of uitgebreid en welke nieuwe activiteiten ontplooid moeten worden. Het beleidsplan ten aanzien van voorlichting en educatie wil helderheid verschaffen omtrent:

- de doelstelling van het museumbeleid;
- de middelen die het museum tot zijn beschikking heeft;
- de tijd waarbinnen we deze doelstelling verwezenlijkt willen zien;
- de kondities waaronder met de gegeven middelen de doelstelling verwezenlijkt kan worden;
- de mogelijkheden tot evaluatie van het gevoerde beleid.

Voordat het mogelijk was de doelstelling van het voorlichtings- en educatief beleid te omschrijven was het noodzakelijk eerst de positie te bepalen die het Gemeentemuseum binnen de museumopvattingen inneemt. Omdat de vorige directeur, de heer P. Janssen, zijn beleid in de loop van de jaren in verschillende nota's heeft vastgelegd, bieden deze een gemakkelijk aanknopingspunt om van hieruit verdere gedachten te ontwikkelen. Aan de hand van de concrete museumsituatie wordt vervolgens het voorlichtings- en educatief beleid met behulp van bovenstaande richtlijnen uitgewerkt. Dit heeft geresulteerd in een activiteitenplan.

Het hoofdstuk tentoonstellingsbeleid van de nota voorlichtings- en educatief beleid bestaat uit een algemeen gedeelte en een gedeelte dat speciaal gewijd is aan de moderne en hedendaagse kunst. Hiervoor zijn een aantal redenen te noemen:

- De komende jaren zal in het aankoop- en tentoonstellingsbeleid de nadruk komen te liggen op de moderne en hedendaagse kunst.
- Het ligt in de bedoeling een groot gedeelte van het aankoopbudget te besteden aan de hedendaagse kunst. Hierdoor nemen de mogelijkheden toe om wisselende exposities te houden en exposities van de eigen collectie moderne en hedendaagse kunst. Tegelijkertijd schept dit hoge bedrag verplichtingen ten opzichte van het publiek dat recht heeft op een adequate begeleiding. Immers de moderne- en hedendaagse kunst is een vrij toegankelijk gebied voor een grote groep mensen.
- Bij de individuele bezoeker en ook op scholen voor voortgezet en middelbaar onderwijs bestaat grote behoefte aan begeleiding op dit punt. Daarom is het belangrijk met name voor scholen iets met moderne- en hedendaagse kunst te doen. Het ligt voor de hand zoveel mogelijk gebruik te maken van en aan te sluiten bij de actuele museumsituatie.
- Bovendien is de begeleiding van de moderne- en hedendaagse kunst geen vanzelfsprekend en geaccepteerd gegeven in de museumwereld, zodat wij ook om die reden een extra toelichting noodzakelijk vinden.

Hetgeen gezegd wordt over het tentoonstellingsbeleid in het algemeen is van toepassing op alle afdelingen van het museum.

Wanneer in deze nota wordt verwezen naar de nota's van de vorige directeur of andere literatuur, is dat gedaan om eventuele overeenkomsten of verschillen qua opvatting aan de hand van de gekozen posities te verduidelijken. Immers een beleidsplan kan niet worden ontwikkeld vanuit het niets, maar we hebben te maken met een uitgangspositie die eerst beschreven of waar naar terugverwezen of op teruggegrepen moet worden. Ervaringen en opvattingen van mensen in soortgelijke omstandigheden kunnen voor een nieuw te formuleren beleid heel waardevol zijn.

4.2. DOELSTELLINGEN VAN MUSEUMBELEID IN HET ALGEMEEN EN VAN HET GEMEENTE-MUSEUM TE ARNHEM IN HET BIJZONDER

De verschillen in opvatting omtrent de doelstelling van het museumbeleid zijn terug te voeren op de mate waarin het museum de zijde kiest van het publiek en dus de mate waarin het de noodzaak tot legitimering onderkent. Er zijn een viertal typische opvattingen rond het museum te onderscheiden:

- a. de "traditionalistische" museumopvatting;
- b. de "autonomistische" museumopvatting;
- c. de "responsieve" museumopvatting;
- d. de "avant-gardistische" museumopvatting (1)

ad a

In de "traditionalistische" opvatting legitimeert het museum zich door een beroep op de "traditie" en vooral op de fundamentele waarden die daarin zijn opgeslagen.

ad b

In de "autonomistische" opvatting legitimeert het museum zich vooral door een beroep op waarden als "professionaliteit" en "deskundigheid". In deze opvatting is sprake van een zekere ontkenning van de legitimeringsnoodzaak.

ad c

In de "responsieve" opvatting presenteert het museum zich als een instelling die in zijn feitelijke functioneren reageert op de vaak ongekende behoeften en noden van (groepen uit) het publiek. Onderliggende waarden waaraan wordt gerefereerd zijn hierbij "emancipatie", "gelijkwaardigheid", "medebetrokkenheid" en dergelijke. Tegelijkertijd betekent responsief dat het museum uitgaat van het kennisniveau van de leek die om verhelderende informatie vraagt.

ad d

In de "avant-gardistische" opvatting legitimeert het museum zich voornamelijk door een beroep op waarden als "vernieuwing" en "vooruitgang". (2)

De doelstelling van het Gemeentemuseum op dit moment komt het best overeen met een combinatie van de vier genoemde opvattingen waarbij de "responsieve" en "avant-gardistische" museumopvattingen centraal staan.

In beide opvattingen speelt het element verandering een rol en wordt ingespeeld op de situatie buiten het museum. Het museum presenteert zich als een instelling die ruimte biedt aan kritiek en vernieuwing.

De responsieve opvatting heeft veranderingen in de maatschappij voor ogen. Door middel van sociaal-historische tentoonstellingen of kunsttentoonstellingen met een maatschappelijk relevant karakter wordt hierop ingespeeld. Daarentegen is er in de avant-gardistische opvatting eerder sprake van verandering of vernieuwing als reactie op de maatschappij waarbij de ene keer de autonome positie van kunst wèl en de andere keer niet aan de orde wordt gesteld.

Terwijl responsief in de zin van medebetrokkenheid van het grote publiek met een onderwerp ook een rol speelt, is in de avantgardistische opvatting aan een zekere exclusiviteit niet te ontkomen. Via de begeleiding bij tentoonstellingen van hedendaagse kunst zal voor een groot gedeelte aan het gesignaleerde bezwaar van "exclusiviteit" tegemoet worden gekomen. In de paragrafen Voorlichtings- en educatief beleid en Tentoonstellingsbeleid wordt hierop nader ingegaan.

Hoe meer invloed de conservator voorlichting heeft op het beleid des te minder zal de "autonomistische" museumopvatting een rol spelen.

4.3. VOORLICHTINGS- EN EDUCATIEF BELEID

4.3.1. Relatie voorlichting/educatie

Onder het begrip voorlichting kunnen twee dingen worden verstaan:

- het geven van informatie over het museum en zijn activiteiten;
- de voorlichtende activiteiten die het museum uitoefent en die voor een groot deel tot de educatieve taken gerekend kunnen worden: de voorlichting bij de museumcollecties.

Hieruit blijkt dat een duidelijke grens tussen educatief museumwerk en museumvoorlichting niet goed is te trekken. Er zijn op het publiek gerichte taken die tot beide werkgebieden gerekend kunnen worden.

Volgens de museumnota (3) omvat de op het publiek gerichte taak de volgende onderdelen:

- museumpresentatie (vast en tijdelijk);
- educatief werk;
- voorlichting.

Tot de voorlichtende activiteiten van het museum behoren de volgende werkzaamheden:

- adviseren bij beleidsvorming;
- analyseren van het museumbezoek;
- informatie verstrekken over het museum;
- volgen van maatschappelijke ontwikkelingen en publicaties;
- samenstellen van berichten voor pers en contacten leggen met pers;
- schrijven van publicaties;
- verzorgen van drukwerk;
- organiseren van manifestaties;
- houden van lezingen;
- publiek werven;
- representatie in museum- en voorlichtingswereld;
- samenwerking met andere musea in verband met voorlichting en publiciteit (4).

Het adviseren bij beleidsvorming onder andere door middel van het analyseren van museumbezoek en het volgen van maatschappelijke ontwikkelingen en publicaties vormen als het ware de fundamentele basis voor de overige activiteiten. In de praktijk vinden alle genoemde werkzaamheden tegelijkertijd plaats. Van de wekelijks terugkerende werkzaamheden hebben het informatie verstrekken over het museum, het samenstellen van berichten voor pers en contacten leggen met pers, het schrijven van publicaties en het verzorgen van drukwerk prioriteit.

Het educatieve museumwerk speelt zich volgens de museumnota af op verschillende niveau's:

- presentatie van de museumcollectie in samenspraak met overige stafleden. Het gaat daarbij om het kiezen van thema's, een gerichte keuze van voorwerpen, indeling, opstelling en begeleiding door middel van teksten, foto's, dia's en ander audiovisueel materiaal;
- begeleiden van bezoekers die de exposities komen bekijken (rondleiding, opdrachtentocht, discussie met bezoekers);
- samenwerking met andere instellingen, aanvragen van scholieren voor informatie- en illustratiemateriaal ten behoeve van te maken werkstukken; samenstellen van informatiepakketten voor gebruik op scholen en vormingsinstellingen (5).

Hoewel in theorie een onderscheid wordt gemaakt tussen voorlichting en educatie, is uit volgend schema af te lezen dat in de praktijk voorlichting en educatie in elkaars verlengde liggen en gedeeltelijk in elkaar grijpen.

Voorlichting

Public rela- tions	Voorlichting Werving	-informatie-interpretatie-	Educatie Begeleiding
--------------------------	-----------------------------	----------------------------	-----------------------------

Over het algemeen wordt het onderscheid tussen public relations en educatief werk gezien als het verschil tussen publiekswerving en publieksbegeleiding.

De discussie over de inhoud van de begrippen voorlichting en educatie beweegt zich in het spanningsveld waardenvrije- niet waardenvrije informatie-verstrekking. Hoewel voorlichting en educatie in de strikte zin van het woord nooit waardenvrij zijn, zijn er wel gradatieverschillen aan te geven: voorlichting en educatie in de zin van een zo objectief mogelijke informatieverstrekking en voorlichting en educatie in de zin van respectievelijk werving en interpretatie die per definitie niet-waardenvrij kunnen worden genoemd.

Terwijl in de ene opvatting voorlichting ook educatie omvat, beslaat volgens een andere opvatting educatie het hele museumgebeuren. Zo wordt het museum ook wel een "educatieve dienst" genoemd. (6)

Wanneer je onder het presentatiebeleid van het museum alle activiteiten verstaat die verband houden met het naar buiten treden van het museum, zoals het tentoonstellen, alle soorten van publicatie, kortom: alle vormen van overdracht ten behoeve van het publiek die een meer of minder educatief karakter hebben, valt voorlichting onder het begrip educatie.

Hoewel uit bovenstaande blijkt dat de grenzen tussen voorlichting en educatie niet precies zijn te trekken, worden in theorie de doelstellingen apart geformuleerd.

4.3.2. Doelstellingen

Doelstelling voorlichtingsbeleid

De karakteristiek van de voorlichtingstaak is sterk gebonden aan het geven van algemene voorlichting over het museum of aspecten daarvan aan een zo groot mogelijk publiek buiten het museum. Meestal heeft dit tegelijk de bedoeling mensen aan te sporen het museum te bezoeken. (7)

Doelstelling educatief beleid

Het educatieve werk in het museum omvat activiteiten, die erop gericht zijn de afstand tussen museum (collecties) en publiek te verkleinen, met het doel het publiek te betrekken bij alle museumactiviteiten, te helpen bij het bevredigen van nieuwsgierigheid, het verwerven van inzichten en te prikkelen tot eigen activiteiten.

Buiten het museum liggen de taken vooral op het gebied van het opzetten en onderhouden van verbanden voor samenwerking met andere educatieve instellingen en op het gebied van het verstrekken van informatie aan zeer verschillende groepen publiek. (8)

4.3.3. Middelen (Actieplan) voorlichting/educatie

I. Vanuit museum naar buiten.

Mediaplanning: wat - wanneer - waar naar toe - hoe.

- systematisering en bijstelling adressenbestand voor contacten met pers, radio, televisie, vakbladen, tijdschriften etc. in verband met de vaste collectie, tijdelijke tentoonstelling, aankopen, manifestaties en organisatie van het museum;

- proberen vaste ingang te krijgen bij media (plaatselijke en landelijke pers);
- komen tot uitbreiding van het adressenbestand in verband met presentatie van het museum in VVV-folders, toeristenboeken etc.

Vormgeving vanuit het museum

- proberen te komen tot een professionele vormgeving.

II. Van buiten naar museum.

Bewegwijzering naar museum

- op museumborden in de stad informatie verstrekken over het museum (titels en data van tijdelijke tentoonstellingen); komen tot uitbreiding van aantal borden bij de invalswegen met drie (Arnhem Zuid: invalsweg Nijmegen, Velperbroekcircuit: snelweg Duitsland, Amsterdamseweg: bij Leeren Doedel);
- daarnaast zijn nog eens drie extra borden nodig die gebruikt kunnen worden tijdens voorbereidende werkzaamheden;
- in vitrines in stad inspelen op actuele museumgebeuren vormgeving in relatie brengen met museumborden, museumfolder etc.;
- tekst op het Gemeentemuseum veranderen;
- verbetering informatiebordensysteem aan hek zodat de borden vanaf de straat (bus, auto, fiets) beter leesbaar zijn;
- ingang van het museum duidelijk aangeven.

III. In het museum.

Museumwinkel

- museumfolder ontwerpen/samenstellen;
- ansichtkaarten van eigen collectie uitbreiden (zie conditiebeschrijving);
- catalogi van eigen collectie samenstellen en bijwerken (zie conditiebeschrijving);
- verkopen of aanbieden van informatiebladen, suggestiebladen (vaste collectie, tijdelijke tentoonstellingen);
- samenstellen van folder over beelden in tuin;
- verkoop van tijdschriften, boekjes, kaarten die specifiek op de museumsituatie zijn afgestemd;
- beschikking hebben over plastic tasjes voorzien van museumvignet;
- verbetering presentatiesysteem reproducties door middel van hang-systeem;
- modernisering informatiebalie.

Presentatie

- informatieverstrekking in tentoonstellingsruimten door middel van informatiebladen;
informatiebladen qua vormgeving en inhoud afstemmen op elkaar, komen tot uniformiteit;
- informatieverstrekking door middel van video-programma's en dia-klankbeelden;
aangeven van aard en duur van het programma en de tijdstippen waarop programma plaatsvindt;
- samenstellen van werkboekjes of vragenlijst die zonder de hulp van een volwassene gebruikt kunnen worden;
- samenstellen van folders;
- meewerken aan voorlopige opstelling van vaste collecties;
samenstellen van begeleidend materiaal voor scholen en individuele bezoeker;
- organiseren van lezingen aansluitend op of los van tentoonstellingsprogramma;

- houden van rondleidingen;
- meewerken aan publieksonderzoeken naar inhoud van tentoonstelling (korte-termijn-effecten);
vragenlijsten versturen naar scholen;
- samenstellen van tentoonstellingsformulier voor intern gebruik.

Toegankelijkheid

- publieksonderzoeken naar achtergrond bezoekers en toegankelijkheid gebouw;
- entree verbeteren (bijvoorbeeld door middel van museumfolder en korte tekst bij binnenkomst);
- entree via Onderlangs verbeteren, zowel via tuin als via toegangsweggetjes bijvoorbeeld door middel van bord, beeldhouwwerk, tekst of afbeelding;
- wegwijzing in museum verbeteren door uniform verwijssysteem;
- museum toegankelijker proberen te maken voor invaliden (kelder archeologie, bovenomgang door middel van lift);
- zit-leeshoek creëren in koffieruimte of winkel;
hier bord aanbrengen waarop lezingen, concerten, publicaties en aanwinsten vermeld staan;
- vergroten van aanbod in koffieruimte (zie uitkomsten publieksonderzoek);
- bibliotheek opruimen en herindelen voor eigen staf;
- uitbouwen van kunstenaarsdocumentatie van hedendaagse kunstenaars uit de eigen collectie (zie conditiebeschrijving);
- aanbrengen van isolatie tussen vitrines en vloer in bovenomgang;
- Verhuellomgang veranderen;
- beeldencollectie in tuin uitbreiden (zie conditiebeschrijving);
- terras in zomer toegankelijk maken (zelfbedieningssysteem, zie conditiebeschrijving);
- proberen te komen tot beveiligde oversteekplaats voor voetgangers bij museum;

4.3.4. Tijdafbakening

Het verdient aanbeveling in de komende periode de aandacht te richten op die onderdelen van het activiteitenplan die als het ware de basis vormen voor een goede voorlichting en die in eerste instantie gericht zijn op de individuele bezoeker. Dit lijkt gerechtvaardigd omdat deze nog verreweg het grootste deel uitmaakt van het bezoekersaantal in het museum.

Uit enquêtes gehouden in het Gemeentemuseum in 1968 en 1969 blijkt, dat het gemiddelde jaarlijkse bezoekerspercentage van scholen tussen 1960 en 1970 ongeveer 20% was. Hoe dit percentage op dit moment ligt moet uit komende enquêtes blijken. Ook in de museumnota wordt geconstateerd dat de aandacht in de Nederlandse musea vrij sterk geconcentreerd is geweest op het werken met groepen in het museum en dat de individuele bezoeker meer aandacht moet krijgen.

De activiteiten die op dit moment prioriteit verdienen zijn:

- mediaplanning;
- informatiedesk in de winkel;
- begeleiding bij tijdelijke door museum zelf samengestelde tentoonstellingen (moderne + hedendaagse kunst, toegepaste kunst, archeologie en kunstnijverheid);
- begeleiding bij vaste collecties;
- wegwijzing naar het museum.

Het lijkt ons zinvol niet eerder dan vanuit een stevige basis voor meer

specifieke doelgroepen activiteiten te organiseren en materialen samen te stellen. Dit neemt niet weg dat ook in de nabije toekomst alvast zoveel mogelijk geprobeerd zal worden scholen bij het museum te betrekken.

Enkele activiteiten die op dit moment zijn gepland of al zijn ontplooid:

- Bij de tentoonstelling "Kunstenaars en het Idee van de Stad" is een informatiefolder samengesteld die zowel voor de individuele bezoeker als voor docenten en leerlingen van middelbare scholen is te gebruiken.
- Van eind oktober tot en met 8 januari 1984 is de tentoonstelling "Beeld voor beeld" over de animatiefilm te zien in het Gemeentemuseum. In verband hiermee zijn scholen/academies/lerarenopleidingen en universiteitsinstituten aangeschreven om zich op te geven voor deelname aan workshops die een onderdeel uitmaken van de tentoonstelling.
- Bij de tentoonstelling "De IJstijden", die van 5 mei tot en met 1 juli 1984 in het Gemeentemuseum wordt gehouden, zal een begeleiding worden geschreven in de vorm van een soort lesbrief.
- In het voorjaar van 1985 is de tentoonstelling "Romantische Liefde" te zien in het Gemeentemuseum. Aan deze tentoonstelling wordt een groot schoolproject verbonden dat zal uitmonden in een tentoonstelling in het Gemeentemuseum. Bij deze tentoonstelling wordt naast de gewone catalogus een docenten-handleiding en een leerlingenboekje samengesteld.

De bedoeling van het informatiemateriaal in de winkel is om de individuele bezoeker zoveel mogelijk tegemoet te komen. Daarnaast zien wij de rondleiding in de vorm van een soort discussie tussen rondleider en publiek als een waardevolle vorm van publieksbegeleiding. Bij grote thematentoonstellingen zoals "Beeld voor Beeld" is een begin gemaakt met het rondleiden van schoolgroepen.

De benadering van de scholen kwam tot stand in samenwerking met het Bureau Kunstzinnige Vorming.

Naarmate de genoemde activiteiten die prioriteit verdienen verder zijn gevorderd, zal er voor de conservator voorlichting meer tijd vrij komen, zich met die vormen van publieksbegeleiding bezig te houden die zich richten op samenwerking met verwante organisaties en instellingen en die niet direct gebonden zijn aan een bepaalde vorm van museumpresentatie.

"Ontbreekt er nog veel aan de eigen basis, dan heeft samenwerking echter weinig zin, zeker niet voor het kleinere museum dat door zijn beperkte productiefactoren namelijk middelen, mankracht en vaak ook kennis op een aantal museale deelterreinen meestal niet in staat is om een follow-up te geven aan gemeenschappelijk gemaakte plannen". (9)

De museumnota zegt: "Hoe goed deze meer algemene verstrekking van informatie ook is, de wel aan de museumpresentatie gebonden activiteiten mogen er niet door overvleugeld worden". (10)

Tot het hoofdstuk extramurale activiteiten moeten ook de aanvragen van scholieren voor informatie- en illustratiemateriaal worden gerekend. De beantwoording van deze vragen kan alleen dan tot een zinvolle werkzaamheid uitgroeien wanneer in de bibliotheek of in de staf iemand speciaal aanwezig is om deze aanvragen te behandelen. (zie bijvoorbeeld Stedelijk Museum en Rijksmuseum).

4.3.5. Conditiebeschrijving

Algemeen

- Het geven van voorlichting is sterk afhankelijk van het overeengekomen museumbeleid. Als een museum geen duidelijk beleid voert, kan de voorlichter niet volgens bepaalde basislijnen voorlichten.
- Bovendien staat voorlichting niet los van het inhoudelijke aanbod vanuit het museum. Een professionele voorlichting alleen is niet voldoende voor publiekswerving.

De kwaliteit van de museumpresentatie vormt op de lange termijn de belangrijkste basis voor publiciteit en geloofwaardigheid.

Met de invulling van het begrip educatie zoals omschreven in deze nota zou hiertoe een bijdrage kunnen worden geleverd.

- Daarnaast is de ingang die voorlichter(ster) heeft bij de (plaatselijke) pers in sterke mate afhankelijk van het nieuwsaanbod op dat moment. Wil de voorlichter(ster) zijn taak goed doen dan moet hij/zij, zoals uit het eerder in dit hoofdstuk afgedrukte schema blijkt, op de hoogte zijn van de maatschappelijke ontwikkelingen van het moment. Vakwetenschappelijk- of museaal nieuws is immers niet automatisch interessant voor plaatselijke dag- of weekbladen. Tussen pers en museum zal wederzijds begrip moeten bestaan. (11)

Samenwerking binnen het museum

Coördinatie van werkzaamheden van staf, technische dienst en suppoosten.

- Ten aanzien van punt I van het actieplan is een nauwe samenwerking vereist met het secretariaat van het museum en de staf. Omdat het effect van het voorlichtingsbeleid voor een groot deel afhankelijk is van de keuze van het moment waarop het museum naar buiten treedt, verdient het aanbeveling dat de staf aan werkzaamheden in verband met mediaplanning een hoge prioriteit toekent. De staf moet zich zoveel mogelijk houden aan vastgelegde data en onderwerpen voor tentoonstellingen, lezingen etc. Een verandering in een programma betekent dat alle reeds benaderde media hiervan in kennis moeten worden gesteld. Dit brengt veel extra werk met zich mee. Bovendien is de kans groot dat de wijziging niet correct wordt overgenomen.
- Er is een hechte samenwerking nodig tussen de leden van de staf in verband met punt III van het actieprogramma voorlichting/educatie. (Zie blz.32). Met name het aanbod in de winkel zal alleen door inbreng van de diverse stafleden kunnen worden verbeterd.
- Wat betreft de kwaliteit van de presentatie moet de conservator voorlichting alle overwegingen kennen die betrekking hebben op het tentoonstellings- en aankoopbeleid.

Daarom is zeer vroege inschakeling bij het overleg omtrent museumactiviteiten gewenst. "Deze vroege inschakeling van de didactisch ambtenaar heeft uiteraard de bedoeling het kunstmatige, om niet te zeggen het "zieltjeswinnende", aspect van zijn werk te vervangen door een wezenlijke bijdrage aan het nuttig effect van de tentoonstelling bij het publiek". (12)

Voorlichting en educatie zijn dan geen randverschijnsel dat fungeert als een alibi waarachter de rest van het museumbeleid zich kan verschuilen, maar als een geïntegreerd onderdeel van alle museumactiviteiten.

Ook de nota "Bevindingen van de Adviesgroep museumbeleid inzake de toekomst van het Gemeentemuseum Arnhem" van juni 1981 pleit voor "één visie, die door de directeur en de staf voortdurend verder moet worden ontwikkeld". (13)

In stafvergaderingen zullen op handen zijnde activiteiten worden besproken en zullen activiteiten die achter de rug zijn worden geëvalueerd aan de hand van de doelstellingen.

- Ten aanzien van punt II en III is een nauwe samenwerking nodig tussen de staf en rest van het personeel van het museum.

Samenwerking buiten het museum

Samenwerking met de afdeling onderzoek en statistiek van de gemeente Arnhem.

- Om het voorlichtings- en educatief beleid zo goed mogelijk aan te laten

sluiten bij de wensen en achtergronden van het publiek, zal het museum door middel van publieksonderzoeken meer te weten moeten komen over wie nu haar bezoekers zijn en wie haar latente bezoekers zijn. Ook in de museumnota wordt bepleit voor gericht onderzoek: "Het publiek is een simpele benaming voor een in feite uiterst gecompliceerde groep van bezoekers, die ieder met eigen kennis, eigen instelling en eigen verwachting naar het museum komen. Het is daarom noodzakelijk dat het museum de uiteenlopende behoeften van zijn (potentiële) publiek leert kennen". (14)

- Een professionele aanpak van onderzoek kan alleen maar in samenwerking met een instantie die zich hiermee bezig houdt.

De afdeling onderzoek en statistiek van de gemeente Arnhem heeft zich bereid verklaard de komende jaren samen te werken met het Gemeentemuseum in verband met het doen van verschillende soorten publieksonderzoek.

In de laatste week van april jl. is een proefenquête gehouden met daarin vragen omtrent leeftijd, woonplaats en beroep van de bezoeker, het aantal keren dat hij/zij jaarlijks het Gemeentemuseum bezoekt en de mate waarin gebruik wordt gemaakt van de aangeboden faciliteiten.

Aan de hand van de eerste gegevens, de ervaringen in de praktijk bij het afnemen van de enquêtes en overleg binnen de staf, is de vragenlijst bijgesteld.

In de periode mei tot en met september is deze enquête viermaal gehouden, telkens gedurende een tijdsperiode van een week. De resultaten van het onderzoek zullen omtrent december in een nota bekend worden gemaakt. In de periode 15 november tot en met 8 januari wordt dezelfde enquête nogmaals gehouden.

Pas wanneer gegevens bekend zijn over de huidige bezoeker van het Gemeentemuseum is onderzoek naar de latente bezoeker zinvol. Het zal duidelijk zijn dat beide soorten onderzoek ook van belang zijn in verband met het heffen van entreegelden voor speciale tentoonstellingen in de toekomst.

Financiële consequenties

Financiële consequenties van het actieplan die op dit moment zijn te overzien:

- verhoging druk- en portokosten - uitbreiding adressenbestand
  - onderwijspakketten
  - benadering van media;
- verhoging fotokosten - publiciteit, pers, t.v.;
- verhoging reclamekosten - affiches;
- winkelverbouwing - aankleding;
- aanschaf kopieerapparaat;
- abonnement knipseldienst VAZ DIAS f 380,-- per jaar en aantal kopieën à f 1,--;
- kosten te maken in verband met organiseren van manifestaties (lezingen, muziek, ans, film);
- verbetering van informatiesysteem - maken van standaardvoorzieningen voor opbergen en presenteren van informatiebladen, boekjes en zaalplanken;
- veranderen van borden in stad zodat met wissellijsten gewerkt kan worden waarop titels van tentoonstellingen kunnen worden aangegeven;
- aanschaf van 1 à 2 video-apparaten;
- verhoging telefoonkosten - contacten, publiciteit etc.;
- verbouwing Verhuellomgang;
- bouwen van een liftkoker voor gehandicapten en oudere mensen.

Het is duidelijk dat voor laatstgenoemde twee voorbeelden het budget van het museum niet toereikend is.

Onderzocht wordt nog wat de mogelijkheden/wenselijkheden zijn op advertentiegebied.

Budgetverdeling

De genoemde werkzaamheden impliceren dat er een budget moet zijn voor voorlichting en educatie.

Het museum wil dit jaar voor voorlichting en educatie een bedrag van f 10.000,-- besteden aan het treffen van vaste educatieve voorzieningen en aan begeleidende informatie bij tentoonstellingen. Aan beide onderdelen zal jaarlijks een flink bedrag moeten worden uitgegeven. Met een bedrag van f 10.000,-- voor voorlichting zal de rest van de genoemde kosten betaald moeten worden. De budgetverdeling in verband met aankoop zouden wij willen relateren aan de doelstelling van het aankoopbeleid zoals dat verwoord is in het hoofdstuk aankoopbeleid waarbij zowel aan de intrinsieke kwaliteit als aan de historische geldigheid een belangrijke plaats wordt toegekend. Met historische geldigheid wordt bedoeld het kunstwerk zoals dat in de geschiedenis is verbonden met vormkarakteristieken van andere tijdperken in de kunst, met ideeën, theorieën, levenswijzen, religieuze en politieke systemen, wetenschappen en beeldbetekenissen. (15)

Wanneer aankoop in zijn algemeenheid en van moderne- en hedendaagse kunst in het bijzonder volgens deze criteria plaatsvindt, zal geen speciaal bedrag voor aankoop van schilderijen etc. uit educatief oogpunt gereserveerd worden en zal het bedrag wat verder nodig is voor educatie niet van het totale aankoopbudget worden afgetrokken.

Immers aankoop volgens de genoemde criteria betekent dan dat er niet nog eens een apart bedrag aan moderne- of hedendaagse kunst voor publieksdoel-einden behoeft te worden besteed.

De bedragen voor voorlichting en educatie worden dan helemaal uit de post tentoonstellingen gehaald.

4.3.6. Beleidstoetsing

- Na een jaar zal blijken hoe de kosten van voorlichting en educatie zich hebben ontwikkeld en zal opnieuw worden bekeken of handhaving van de hoogte van de bedragen wel zinvol is, of dat zij verhoogd moeten worden. Er is dan een beter overzicht mogelijk van de invulling die de posten voorlichting en educatie verdienen. Bovendien kan dan worden geëvalueerd in hoeverre aankopen hebben bijgedragen tot de doelstelling van het museumbeleid.
- Dit jaar heeft het museum een abonnement op de knipseldienst VAZ DIAS. Aan de hand van de ervaringen van dit jaar wordt bekeken of het zinvol is daar het komende jaar weer geld aan uit te geven.
- Afgesproken is dat de conservator voorlichting voor iedere stafbespreking het suggestieboek in de winkel doorkijkt en nieuwe gegevens in de staf ter sprake brengt.
- Terwijl publieksonderzoek als uitgangspunt voor te formuleren beleid een voorwaarde is, betekent het over enkele jaren uitgespreid tevens een toetsing en evaluatie van het gevoerde beleid.

4.4. TENTOONSTELLINGSBELEID

4.4.1. Doelstellingen

Tentoonstellingsbeleid algemeen

In de museumnota wordt als tweede hoofddoelstelling van museumbeleid genoemd het toegankelijk maken van museumcollecties. (16) De presentatie wordt in deze nota gezien als het scharnierpunt van het hele museumwerk. Zij moet de brug slaan tussen collectie en het publiek.

Over het formuleren van doelstellingen zegt de nota:

"Het nauwkeurig onder woorden brengen van doelstellingen is van groot belang bij het uitstippelen van het presentatiebeleid van een museum. Zowel

bij nieuwe presentaties in de zogenaamde vaste opstelling van het museum, als ook bij tijdelijke exposities, is het gewenst vooraf vast te stellen welk beeld of welk idee men denkt over te dragen en voor welk publiek."

(17)

Een opvatting kan zijn dat de objecten zelf centraal staan en dat het museum moet proberen de objecten optimaal ten toon te stellen; de objecten moeten voor zichzelf spreken.

Het museum dient zich terughoudend op te stellen en zich zo weinig mogelijk te plaatsen tussen objecten en beschouwers ervan. Een andere opvatting, die ook wij delen, gaat er van uit dat de presentatie zodanig moet zijn dat het publiek de geboden "informatie" optimaal kan verwerken. Het museum plaatst de objecten in hun ontstaanscontext en maakt daarbij gebruik van uitvoerige (visuele) informatie.

Volgens de museumnota moeten het educatieve en het wetenschappelijke element in de presentatie verweven zijn: "Presentatie moet gebaseerd zijn op wetenschappelijke voorstudie en op een educatief verantwoorde neerslag van die studie in de presentatie. Met andere woorden: voor een goede museumpresentatie is een multidisciplinaire aanpak voorwaarde; zij is het kristallisatiepunt waarin bijdragen vanuit verschillende disciplines en deskundigen bij elkaar komen. Zoals reeds gezegd is het van belang vooraf vast te stellen welk beeld of welk idee men denkt over te dragen. Ook bij de verwezenlijking van een (tijdelijke) opstelling dient dit uitgangspunt voortdurend in het oog te worden gehouden". (18)

Belangrijk is in ieder geval dat het museum voor het publiek duidelijk maakt welke zijn opvatting van presentatie is.

Hoewel je in een museum niet kunt spreken van het grote publiek maar van verschillende publieksgroepen kan iedere museumactiviteit zodanig worden opgezet en vormgegeven, dat elke publieksgroep er iets van zijn gading in kan vinden.

Dit betekent dat er bij iedere tentoonstelling een begeleiding op twee of drie niveau's noodzakelijk is.

In de praktijk komt het er wegens gebrek aan tijd op neer dat een museum een breed en gedifferentieerd pakket van activiteiten ontwikkelt die, ieder op zich, afgestemd zijn op specifieke publieksgroepen maar die tesamen in principe het totale publiek bestrijken. Toch willen wij in ieder geval bij groot opgezette tentoonstellingen informatie aanbieden op meerdere niveau's. Dit kan ertoe leiden dat de publieksgroep die toch al in het museum komt voor andere tentoonstellingen vaker gaat komen en dat daarnaast een nieuwe groep van bezoekers wordt aangetrokken.

Wij zijn het eens met Wim Beeren, de huidige directeur van het museum Boymans van Beuningen te Rotterdam, die vindt dat het publiek met drie verschijnselen in aanraking moet kunnen komen:

1. met de kunst (dus met kunstwerken die om meerdere redenen de moeite waard zijn om bekeken te worden);
2. met de kunst als een historisch gegeven. Met andere woorden er moet duidelijk kunnen blijken in welke reeks van gebeurtenissen het kunstwerk zijn plaats heeft;
3. met de discussie over de kunst. Met andere woorden: met die intellectuele en politieke activiteit die het de moeite waard vindt om de kunst en de maatschappelijke plaats van de kunst aan de orde te stellen. (19)

Tentoonstellingsbeleid moderne/hedendaagse kunst

Bij de formulering van de algemene doelstelling van het tentoonstellingsbeleid zijn de verschijnselen opgenoemd waarmee het publiek in aanraking moet kunnen komen. Wanneer je deze drie punten probeert te vertalen naar de situatie van de moderne en hedendaagse kunst betekent dit:

- het werk tonen in een bepaalde samenhang met het leven van de kunstenaar en de wereld waarin zich dat leven afspeelt;
- proberen een verband te leggen tussen de "wereld" waar de bezoeker deel van uit maakt en het werk van de exposerende kunstenaar;
- komen tot presentaties waarbij het kunstaspect onderwerp is en blijft, maar dan zo dat ook de niet met beeldende kunst vertrouwde bezoekers ermee uit de voeten kunnen.

De doelstelling van een expositie over moderne/hedendaagse kunst is dus dat uitgaande van het kunstwerk achtereenvolgens belicht worden zijn formele, iconografische en iconologische aspecten, zijn functie, de positie van de kunstenaar en zijn plaats in de historische en maatschappelijke ontwikkeling en de functie die het kunstwerk kan hebben voor de beschouwer in de concrete museumsituatie.

4.4.2. Middelen

Tentoonstellingsbeleid algemeen

Soorten tentoonstellingen en criteria

In het tentoonstellingsbeleid van het Gemeentemuseum passen zowel tentoonstellingen over beeldende kunst als tentoonstellingen over toegepaste kunst, kunstnijverheid, archeologie, historie en tentoonstellingen met maatschappelijke onderwerpen.

Naar onze mening behoeft een ruimtelijk gesproken klein museum niet te impliceren dat kwalitatief mindere kunstenaars worden gepresenteerd. (20)

In principe kunnen de tentoonstellingscriteria dezelfde zijn als de aankoopcriteria.

Als ze niet hetzelfde zijn betekent dat in de meeste gevallen dat de intrinsieke kwaliteit van de kunstwerken minder is, maar dat de historische of maatschappelijke gebeurtenissen, waar het kunstwerk deel van uitmaakt, op de eerste plaats de waarde van de tentoonstelling bepalen.

Presentatie

Ook titel en vormgeving evenals opstelling en kwaliteit van video- en dia-klankbeelden maken een belangrijk onderdeel uit van de presentatie van een tentoonstelling. Zij kunnen een grote rol spelen bij de begeleiding en werving van het publiek. Daarom wordt de conservator voorlichting betrokken bij het ontwikkelen van ideeën hieromtrent.

Enkele opmerkingen hierover:

- een titel moet wervend zijn, niet te lang en niet te abstract;
- een nadrukkelijke vormgeving kan aantrekkelijk zijn maar gaat wel ten koste van de informatie-overdracht;
- een afweging van kwantiteit tegenover kwaliteit is van belang; een overdosis aan informatiemateriaal wordt, hoe keurig en mooi ook gepresenteerd, niet meer opgenomen; het creëren van rustpunten is gewenst;
- vaak kunnen een of twee goede ideeën van grote betekenis zijn voor de ruimtelijke presentatie van de tentoonstelling; dit betekent dat samenstellers van de tentoonstelling al vroegtijdig over de vormgeving ideeën moeten ontwikkelen;
- een goed affiche moet op een afstand duidelijk leesbaar zijn, in ieder geval qua tekst en het liefst ook qua afbeelding; als de afbeelding niet meteen duidelijk is moet deze in combinatie met de tekst de mensen op zijn minst nieuwsgierig maken;
- ook de opstelling van een video- of diaprogramma moet vooraf doordacht en gepland worden wil het bedoelde effect niet voor een groot gedeelte verloren gaan.

Werkverdeling, samenwerkingsverbanden

Bij het plannen van tentoonstellingen moet duidelijk zijn wie van de staf de tentoonstelling samenstelt, welke tentoonstellingen de stafleden zelf kunnen maken en bij welke van buitenaf hulp nodig is. Pas wanneer de staf weet hoeveel en welke tentoonstellingen er per jaar gemaakt (moeten) kunnen worden is een goede werkverdeling mogelijk en kan van daaruit gekeken worden naar verdere oplossingen.

Voorstel tot samenwerkingsverband met instellingen voor het opzetten van (grote) tentoonstellingen:

- kunsthistorisch instituut Nijmegen en/of andere kunsthistorische instituten;
- Academie voor Beeldende Kunst te Arnhem;
- andere universiteitsinstituten: sociale geschiedenis, geschiedenis, sociologie en antropologie en onderwijskunde;
- andere musea.

Voor bemiddeling tussen museum en school:

- Onderwijsbegeleidingsdienst te Arnhem;
- bureau kunstzinnige vorming te Arnhem.

Voor het organiseren van manifestaties:

- Conservatorium en muziekschool te Arnhem;
- Dansacademie te Arnhem;
- Schouwburg te Arnhem en alle bovengenoemde instellingen.

Tentoonstellingsbeleid moderne/hedendaagse kunst

Soorten tentoonstellingen en onderwerpen

Binnen het tentoonstellingsprogramma van moderne/hedendaagse kunst passen de volgende soorten tentoonstellingen:

- tentoonstellingen naar aanleiding van nieuwe aankopen waarin de overwegingen die tot aankoop hebben geleid, toegelicht kunnen worden voor het publiek;
- tentoonstellingen naar aanleiding van nieuwe aankopen die in een bepaald kader worden geplaatst;
- overzichtstentoonstelling van een kunstenaar, een groep kunstenaars of een stroming in de beeldende kunst;
- thematentoonstellingen.

In geval van overzichtstentoonstellingen is het gewenst vooraf geen bepaalde frequentie en tijd vast te leggen maar deze af te laten hangen van het voorhanden zijnde aanbod.

Bij thematentoonstellingen denken wij zowel aan kleine als aan meer omvangrijke tentoonstellingen. Onder kleine tentoonstellingen verstaan wij dat een probleem of thema met behulp van enkele schilderijen wordt uitgewerkt als onderdeel van een grotere tentoonstelling of als tentoonstelling op zich.

Onder thematentoonstellingen kunnen ook tentoonstellingen worden verstaan waarin bewust confrontaties worden aangegaan. Deze confrontaties kunnen zowel formeel als inhoudelijk zijn of beide.

Dit kan bijvoorbeeld met enkele tentoongestelde werken van de eigen collectie in combinatie met een of twee geleende kunstwerken.

Een voorbeeld van een thematentoonstelling uit het verleden was de tentoonstelling "Toeval" in het Catherijne Convent, een studium Generale van de Rijksuniversiteit te Utrecht uit 1972.

Begeleiding

De conservator voorlichting/educatie wordt vaak met problemen geconfronteerd als het hoe en waarom van een gekozen uitingsvorm. De betekenis ervan en de vraag waarom een kunstwerk kunst is.

Ook al mag het museum niet pretenderen dat met name ten aanzien van de hedendaagse kunst de antwoorden altijd of gemakkelijk te formuleren zijn, betekent dat nog niet dat het museum zich kan onttrekken aan het doen van uitspraken.

Mede omdat de kwaliteit van grensverleggende kunst niet altijd af te lezen is aan het produkt zal in de begeleiding aan de hierboven geformuleerde vragen aandacht kunnen worden besteed.

Wij huldigen niet het standpunt van degenen die vinden dat de kunstenaar alleen maar een leverancier is van beeldend materiaal en dat daarom elke informatie in wezen in strijd is met het kunstwerk.

De esthetiek van het kunstwerk vertegenwoordigt ook een geestelijke dimensie. Het typische van beeldend materiaal is dat het de mens zowel zintuiglijk als geestelijk prikkelt. In de geschiedenis van de kunst zijn perioden aan te wijzen waarin het ideologische aspect heel duidelijk op de voorgrond treedt zoals bijvoorbeeld in de kunst van de barok.

Ook kunstenaars van nu doen met hun werk een bewust appel op geestelijke kwaliteiten. Zo zetten bijvoorbeeld de blauwe, de rose en gouden panelen van Ives Klein aan tot filosoferen.

Binnen de begeleiding van de hedendaagse kunst moet het publiek duidelijk worden gemaakt dat de vraag om legitimatie van het "kunst"aspect ook ten aanzien van oude kunst gesteld kan worden, maar dat deze vraag door de functieverandering die bepaalde soorten kunst in de loop van de geschiedenis hebben ondergaan, nu pas een rol is gaan spelen.

Omdat het publiek meestal niet vertrouwd is met het beeldmateriaal zal men in de begeleiding toch vaak moeten beginnen met het "hoe", de formele aspecten, voordat het "wat", het onderwerp of het "waarom" ter sprake kan komen.

Daarom zal tekst als brugfunctie tot het "leren zien" onvermijdelijk zijn. Belangrijk is wel waar deze tekst wordt gepresenteerd en of deze is afgestemd op de doelstelling en de doelgroep van de tentoonstelling. Het beste is dat het museum de schriftelijke informatie zodanig aanbiedt dat de bezoeker deze mee naar huis kan nemen. Dit is de meest duurzame vorm van educatie. Wij denken hierbij onder andere aan het samenstellen van informatiebladen waarin achtereenvolgens kleur, vorm, stijl, iconografie en functie van een of meerdere tentoongestelde werken aan de orde komen. Deze informatiebladen kunnen op meerdere niveau's worden gepresenteerd en zijn zowel geschikt voor docenten en leerlingen van scholen als voor de individuele bezoeker.

4.4.3. Conditiebeschrijvingen

Tentoonstellingsbeleid algemeen

Samenwerking

"Voor het formuleren van doelstellingen in het kader van het presentatiebeleid en de verwezenlijking daarvan is een hecht samenspel gewenst van wetenschappelijke staf, educatieve dienst en voorlichter(s) - indien aanwezig - vormgever(s) en uitvoerder(s)". (21)

Er zal een tentoonstellingsformulier worden gemaakt waarop de samensteller van een tentoonstelling de doelstelling, de doelgroep en de middelen die hij tot zijn beschikking heeft aan kan geven.

Opmerking: Het is duidelijk dat irrationeel samengestelde verzamelingen geen schijn van orde gegeven moeten worden door een educatieve truckendoos open te trekken.

Afspraken

- Er kan alleen dan maar een samenwerkingsverband met andere instellingen worden aangegaan, wanneer vooraf wordt bepaald dat voorbereidende werkzaamheden pas in het eindstadium van de tentoonstelling, vlak voor de opbouw, in het museum plaats kunnen vinden. Wegens gebrek aan ruimte is dit de enige mogelijkheid gebleken, willen de verdere museumwerkzaamheden rustig en ongestoord kunnen verlopen. Daarnaast is het belangrijk dat de voorbereidende werkzaamheden voor een tentoonstelling voor het publiek zolang mogelijk onzichtbaar blijven. Dit kan alleen wanneer er duidelijke afspraken worden gemaakt over plaats en tijd.
- Ook moeten duidelijke afspraken worden gemaakt over de voorwaarden waaraan een samenwerkingsverband moet voldoen:
Het museum heeft altijd de eindverantwoordelijkheid ten aanzien van vormgeving en inhoud van de tentoonstelling. Zodoende:
  - . heeft het museum zoveel mogelijk inspraak bij de inrichting van de tentoonstelling, de samenstelling van een affiche en uitnodigingskaart;
  - . heeft het museum zoveel mogelijk inspraak bij de keuze van de titel, de samenstelling van de catalogus of bij de samenstelling van elke andere vorm van begeleidend materiaal (informatieblad, diaklankbeeld, videoband);
  - . moeten er regelmatig overlegbijeenkomsten plaatsvinden zodat het museum al in een vroegtijdig stadium mee kan denken en vorm kan geven aan de op handen zijnde tentoonstelling.

Tentoonstellingsbeleid moderne/hedendaagse kunst

Begeleiding

- Het is zaak ervoor te waken dat kunst geen produkt wordt van het museum.
De geformuleerde museumdoelstelling impliceert echter overdracht en bemiddeling van onder andere kunst aan en voor het publiek. Wanneer de te hanteren middelen niet tot doel worden verheven zal geen afbreuk worden gedaan aan de werking van kunst.
- Tekst als hulpmiddel in de begeleiding betekent niet dat daarnaast geen andere middelen aangegrepen moeten worden. (Zie ook onder Tentoonstellingsbeleid, Middelen).
Uitgangspunt blijft de rangschikking en groepering van de werken zelf.
- Een schriftelijke begeleiding behoeft geen dogmatische benadering te impliceren. Afhankelijk van het onderwerp moeten ook vragen kunnen worden gesteld of zaken kunnen worden opengelaten. Wanneer je het kunstwerk vanuit de genoemde invalshoeken belicht (zie doelstelling tentoonstellingsbeleid en moderne/hedendaagse kunst) kun je heel goed een scheiding aanbrengeen tussen wat de kunstenaar zelf van zijn werk zegt en vindt en wat anderen (de beschouwer, geschiedenis) ervan zeggen of vinden. In dit verband kun je spreken over de "multi-interpretabelheid" van het kunstwerk. (22)
- De rondleiding, zoals omschreven, vormt een ideale gelegenheid vooral aandacht te besteden aan de beschouwer die met het werk wordt geconfronteerd.
- Binnen de museumdoelstelling past ook dat het museum ten opzichte van de kunstenaar in zoverre een onpartijdige instantie moet blijven dat ze zich het recht voorbehoudt, uiteindelijk zelf te bepalen hoe de presentatie plaatsvindt. Een museum dat in dit opzicht partij kiest voor de kunstenaar scheidt tegelijkertijd afstand ten opzichte van het publiek.

Samenwerking

- Hoe optimaler de samenwerking is binnen de staf tussen de conservator moderne kunst en de conservator voorlichting, des te meer mogelijkheden zijn er voor de begeleiding.
Het tentoonstellingsbeleid levert dan voor het publiek het meeste rendement op en zal bovendien kunnen leiden tot het aantrekken van die bezoekersgroep die voorheen niet naar het museum kwam voor moderne of hedendaagse kunst. Hierbij denken wij zowel aan de individuele bezoeker als aan scholen voor voortgezet- en middelbaar onderwijs. Ook een rondleiding is het meest zinvol wanneer degene die de rondleiding houdt, actief betrokken is geweest bij de samenstelling van de tentoonstelling.
- Bovendien levert deze samenwerking binnen de staf rendement op voor de voorlichter(ster). Een sterke betrokkenheid bij het museumgebeuren is een goede uitgangspositie voor de mondelinge en schriftelijke toelichting naar buiten.

4.4.4. Beleidstoetsing

Met behulp van het tentoonstellingsformulier kan in een stafbespreking worden geëvalueerd of de doelstelling is verwezenlijkt en of de beoogde doelgroep is bereikt. Ook via publieksonderzoek zullen hierover gegevens beschikbaar komen. Deze evaluatie kan het best op het eind van een tentoonstellingsperiode worden gehouden.

4.5. SAMENVATTING

- De nota voorlichtings- en educatief beleid wil helderheid verschaffen omtrent de doelstelling van het museumbeleid van het Gemeentemuseum in het algemeen en van de voorlichting en educatie in het bijzonder. Verder geeft de nota aan op welke manier (middelen, tijd, condities) het beleid moet worden uitgevoerd en geëvalueerd.
- Onder de begrippen voorlichting en educatie wordt respectievelijk verstaan informatieverstrekking over alle museumactiviteiten aan het publiek buiten het museum en informatieverstrekking en begeleiding van het publiek binnen het museum.
- Het museum kiest de zijde van het publiek dat als leek of als deskundige zo optimaal mogelijk geïnformeerd en aangesproken wil worden. Het educatieve werk in het museum is erop gericht de afstand tussen museum (vaste collecties, tijdelijke tentoonstellingen, manifestaties) en publiek te verkleinen.
- Het voorlichtings- en educatief beleid zal een integraal onderdeel uitmaken van de totale museumactiviteiten zowel van het tentoonstellingsbeleid (eigen collectie en wisselende tentoonstellingen) als aankoopbeleid.
(Zie voor integratie algemeen: blz. 30, 31 en 34).
(Zie voor integratie tentoonstellingsbeleid: blz. 37, 38 en 40).
(Zie voor integratie educatie/aankoop: blz. 31, 33 budgetverdeling).
- Er is in deze nota veel aandacht besteed aan de voorlichting en educatie met betrekking tot de moderne en hedendaagse kunst, omdat in het aankoop- en tentoonstellingsbeleid daar de nadruk op zal komen te liggen. (zie voor verdere argumenten blz. 21).
- In de educatieve begeleiding zal zowel kunst als historisch gegeven, als de relatie tussen kunst en maatschappij een belangrijke plaats innemen. (zie blz. 35).

- De werkzaamheden die het komende jaar prioriteit verdienen zijn in volgorde van belangrijkheid:
  - . de voorlichting (publiciteit);
  - . de begeleiding van de individuele bezoeker zowel bij de vaste collectie als bij tijdelijke tentoonstellingen;
  - . de begeleiding van scholen;
(zie voor motivatie blz. 29 en 30);
(zie voor prioriteiten ten aanzien van voorlichtende activiteiten blz. 24).

4.6. NOTEN

1. Vaessen J. Op zoek naar legitimiteit. Een analyse en interpretatie van de nederlandse museumdiscussie 1974-1970, Tilburg 1979 blz. 57.
2. Idem blz. 56.
3. Nota "Naar een nieuw museumbeleid". Den Haag 1976.
4. Seret, A. Museum Open. Voorlichting en Publiekswerving. Enkhuizen 1978, blz. 80.
5. Nota OP CIT (noot 3) blz. 50 + 51.
6. Seret, A. OP CIT blz. 84.
Hoos Blotkamp, voormalig educatief medewerkster van het Centraal Museum in Utrecht, noemt het museum een educatieve dienst.
7. Idem blz. 79.
8. Nota OP CIT (noot 3) blz. 50.
9. Bettenhausen, P.J.W. MEP/Twente, verslag van een educatief museaal experiment, 1977 in: Daamen, D. en Haanstra, F.
Het educatieve werk van Nederlandse musea. Activiteiten, opvattingen en positie van educatieve medewerkers.
Kohnstamm Instituut van de Universiteit van Amsterdam april 1980.
10. Nota OP CIT (noot 3) blz. 51.
11. Wessels, J. Museum Public Relations in Friesland, Nu en in de toekomst. Een onderzoek naar het publieksgericht functioneren van 43 Friese musea en oudheidskamers. Groningen 1981, blz. 37.
12. Janssen, P. Beleidsnota van de directeur van het Gemeentemuseum te Arnhem naar aanleiding van de museumbegroting voor het dienstjaar 1971 blz. 13.
13. Nota "bevindingen en de Adviesgroep museumbeleid inzake de toekomst van het Gemeentemuseum Arnhem" juni 1981 blz. 4.
14. Nota OP CIT (noot 3) blz. 50.
15. Beeren, W.A.L. Nota Aankoopbeleid Museum Boymans van Beuningen, Rotterdam, 1 februari 1979, blz. 6.
16. Nota OP CIT (noot 3) blz. 47.
17. Idem blz. 49.
18. Idem.
19. Beeren, W.A.L. OP CIT blz. 5.
20. Janssen, P. Notitie betreffende het tentoonstellingsbeleid van het Gemeentemuseum Arnhem, 24 januari 1978, blz. 7, par. 2.8.
21. Nota OP CIT (noot 3) blz. 49.
22. Beeren, W.A.L. OP CIT blz. 6.